

xidmət edir. Baxmayaraq ki, kommunikativlik nöqteyi nəzərə alınaraq qəzet xəbərlərində tematik məlumatlar əsasdır, tematik isə bu informasiyanı müəyyən çərçivədə saxlayır, tematik komponentlər tematik komponentlərin yaranmasını müəyyənləşdirirlər. Beləliklə, mətnin tematik açılışı semantik-informativ propozisiyanın aktuallaşdırılmasına gətirir.

Allahverdiyeva A.M.

ADU

Siyasi diskursda metaforalar koqnitiv strategiya kimi

Açar sözlər: *siyasi diskurs, ritorik strategiya, metafora, siyasi metafora, persuasiv.*

Tezisdə müasir siyasi diskursda metaforaların koqnitiv-praqmatik mexanizmi, persuasiv potensialı təhlilə cəlb edilir və ritorik səciyyəsi verilir.

Bir çox ritorik strategiyalar ehtiva edən siyasi diskursda siyasətinin məqsəd və niyyətinə uyğun olaraq bu strategiyalardan geniş kütlələrə təsir məqsədilə istifadə edilir. Məcəzi dilin əsas elementlərindən biri olan metaforalardan ötürülən mesajın inandırıcı və anlaşılın olması üçün istifadə edən siyasətçilər, eyni zamanda, auditoriyanın emosiyalarına təsir etmək, istək və ehtiyaclarını qarşılamaq məqsədi daşıyırlar. Siyasi diskursda metaforalardan istifadə inandırma və təbliğat məqsədilə ən geniş müraciət olunan ritorik alətdir. Tezisin mövzusu siyasi metaforalar, onların istifadə mexanizmləri və interpretasiyası, daşdığı mesajların məqsədyönlülüüyündən ibarətdir.

Tədqiqatın məqsədi siyasi diskursda metaforaların funksional, konseptual, semantik və variativ təzahürünün ritorik və kommunikativ baxımdan müfəssəl təsvirini verməkdən ibarətdir. Bundan başqa, tezisdə siyasi diskursda metaforaların dərk edilməsi və interpretasiyası prosesində vacib rol oynayan prosodik fonun bihevioral perspektivdən araşdırılması da məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Bu məqsədlə müəllif metaforaların autentik korpusun siyasi registrinə - ingilis, rus, Azərbaycan dillərində illüstrativ materiallara müraciət edir.

Müəllifin sonda hasil etdiyi nəticə ondan ibarətdir ki, siyasi kommunikasiyanın metaforik modelləri yalnız dildə və nitqdə ifadə edilən yeni mənaların yaranması üçün konseptual şablon rolunu oynamır, eyni

zamanda, siyasi diskursda onlardan geniş şəkildə au-ditoriyaya təsir vasitəsi kimi istifadə edilir. Sonda tədqiqat boyunca aparılmış linqvistik və konseptual təhlillər ümumiləşdirilmiş şəkildə təqdim edilir və mövzunun tədqiqinin gələcək mərhələləri ilə bağlı təkliflər irəli sürülür.

Aslanova S.A.

ADU

Bir daha mətn dilçiliyi haqqında

Açar sözlər: *mətn, mürəkkəb sintaktik bütöv, mətn dilçiliyi*

Mətnin quruluşu, sərhədləri, tərkibi və s. problemlər dilçi alimlərin diqqətini çoxdan cəlb etmişdir. Müasir dilçilikdə ən aktual problemlərdən biri tam fikir toplusunun – mətnin dilçiliyidir.

XX əsrin 60-70-ci illərindən başlayaraq Azərbaycan dilçiliyində mətn sintaksisinə maraq artmış, onun nitqin müstəqil, cümlədən böyük vahidi sayaraq öyrənməyin tərəfdarları olan dilçiləri-mizin sayı çoxalmışdı. Mürəkkəb sintaktik bütövün – mikromətnin struktur və funksional araşdırılması, əsasən, XX əsrin 70-80 ci illərindən başlanır.

Azərbaycan dilçiliyində mətn dilçiliyi Kamal Abdullayevin fundamental tədqiqatları ilə başlayır. Təəssüf ki, K.Abdullayevə qədər Azərbaycan dilçiliyində xüsusilə mətn dilçiliyi ilə bağlı məsələlər geniş və hərtərəfli şəkildə araşdırılmamışdır.

O qeyd etmişdir ki, “Dilçiliyin xüsusi sahəsi olan mətn dilçiliyi birinci növbədə xüsusi struktur vahid olan mətnin cümlə ilə müqayisədə daha yüksək səviyyəsi ilə olması ilə əlaqədardır”.

“Mətn” termininin bir neçə işlənmə variantları var. Bir tərəfdən, “mətn” anlayışı, danışanın fikrinə əsasən, özlərində bitmiş mənanı ehtiva edən bir və yaxud bir neçə cümlədən ibarət hər hansı bir parçanı təyin etmək üçün işlənir. Digər tərəfdən isə, bu terminlə hekayə, roman, məqalə və s. kimi nitq əsərləri adlanırlar.

Azərbaycan dilçiliyində K.Abdullayev ilk dəfə mürəkkəb sintaktik bütövləri müstəqil sintaktik vahid kimi təhlil obyektini hesab edərək, onların struktur və semantik cəhətdən öyrənilməsini araşdırmışdır. Müstəqil dil vahidi kimi mürəkkəb sintaktik bütövlərin adlandırılması, sərhədlərinin mövcudluğu, mətnin komponentlərinin əlaqə prinsipləri, mətn hissələrinin